

**De festo Aurei Velleris Trajecti celebrato, a Carolo eius
nominis quinto imperatore, eius ordinis praeside, ipsisque
eiusdem ordinis heroibus, anno 1546**

<https://hdl.handle.net/1874/214517>

De festo annis Velleris tractus celebrato, a
Carolo sive nominis Quinto Imperatore,
eius ordinis preside, ipsius eiusdem
ordinis geribus. ~~et~~ ad 1546.

De prestantissimo anno Velleris ordinis festum celebrari cœptum est ut
est in Ecclesia cathedrali d. Martini sacra 2^a Januarii a meridie sub
horam quartam, finitus quinta mense eiusdem circa horam meridianam.

Primo dicit ad Vesperas ipsum horam circiter quartam. eculo audiens qua
densissime minente. processerunt celebri popa ab aula Casariorum
Monasterio eis duorum Temporium, iuxta mena cunctatis ad plagan
occidentalem, primi Canonici quinque Ecclesiasticorum, vestiti oeo prolixioribus
indumentis quoniam usit in sacro fastu et capillis vulgaris vocali partim
ex hisce propria sericoqz, partim ex anno arte plumariae carnis cœfedit.
Deinde Abbatos et Episcopi mitrati in vestimentis a quo ad sacram
religionem spectantibus, quoniam sic erat numero et distinctio. Primo
ordine Abbatos quatuor binis incidentes, ante quos sunt omnes famulos
bancum pastoralum anteferebat, facilius a foro sequobat. priores duo,
Abbas a Barna et Abbas Insularis a Marielwood, Posteriores vero
Abbas Egmondanus, abbas S. Bononiensis gaudianus. Hos solidem Episcopi
sunt subsequenti e quibus Episcopus Eboracen qui et Suffraganorum
Epi Traiecten. ac Episcopus missenensis simul et Episcopus Tornacen et Cameracen
co-grediebantur. Postremus in hac classe ibat Episcopus Traiecten duobus
sue successoribus comitatus Abbatibus, deinceps latius abbas ad S. Paulum in
Traecto, sinistrum clausit Abbas S. Laurentii in Dendermonde. Ceteri
ministri Episcopi Traiecten Amelius vicarius propositus Leiden et Cano.
Tunc alter secundus Moerkirken Cano et Thesaurarius cathedralis. Ecce tra:
quoniam sic post sequens Mitem pontificalem cum opere esset vel depositum
vel presulic capiti iterum imponitur, ille primus baculus gerendar
pastorium. Post eodum tubicinos Casariorum numero quartuordecim, in
equis, subinde ebuccinantes. Deinde Coluniferi Massariorum vocant, proximus
Cadicatores olim gerentes nunc heraldos vocant, Habent sui officiis sequobat:
hos rursum quatuor illud eis ordinis officiarum Primus dux frater
Valentinus armorum Rex et primarius ordinis annos velleris gerens Taison
vocant, eis spectandum monito auctoritate ex humeris pendebat, in quod
corum omnium, qui huius ordinis ascripti essent, insignia distabantur inserta.
secundus d. nicolaus griseiarum tercij d. sterck. Thesaurarius. Quartus
d. migrus cancellarius, oeo in cultu ipsius ordinis binis sequabantur.

Iude quatuor succedunt parva de ipso ordine dominorum, ut plures non
erant presentes, ex quibus unius erant Comes Birvensis et Comes
Laleijen. Deinde d. de Bossu et d. de Bredene. Terteris loco d. de
Pijnvoet et Comes de Reulx: post quos d. de Tresigny, et dux
Arseglotis eius ordinis decanus absente Palatinus arcidiacono.

~~Intermissione.~~
Hubertus Tho-
mas Lodigius Vi-
ta Frederici 2.
Ecclesia Palatina
fol. 264. Cifur
ultra modi festum
altri Velleris ca-
librare est illud,
convocatis quolibet
eius ordinis coni-
tutis istius primi-
cipis fratribus
2. Ecclesia Palatina
omisit. Quia inter
ea persiculis uita
modis a Proletaria
liberis pess. Judicis
magis ac magis sa-
picione angobat Casariorum quam delinato volens a suis Cratozengi
ab afflustris misit. fol. 264.

horum omnium colla torquet uera in modum amicorum sellarum circundabat. Domus Caesar postremis cum pariformis ordinis habitu et collaris ornamento solus est subsecutus. Post Casarem sequente Ferdinando presidice Austriae ferdinandi Romanum Regis filius medius, princeps pedemontium a dextris, Dux ab Alba a sinistro. Habitus ordinis fuit vestis larga et flixa ex summis in talos eisque demissa, cum manibus item largis et ampliis, quia cingulum circum lumbos astrinxebat. Pilus quoque ad summae habitum pertinebat, qui instar capitis antiquitatem referentis erat, cum cornu et in se consolito circum orifice cum ambiente lumbo, qua parte capiti imponebatur, versuq[ue] & fricione aperiuntur fluxam habebat, et sagam in occiput ac cornua recombinantem cum cauda astrincta et longissima, ex latere altero tenua, quae collo circumiecta pilum capiti, cum opere esset, retractum et in summos repositum ne diffundere ac delabij indecentiam posset, coercedatur. Hic habitus ordinis perpetuo fido fuit, sed per variatus coloris diverso. Primo enim die tuba rubra fuit ex purpurea, Altero die in missa officio, eadem esset sunt. In festis tuba nigra ex panno lando, quod vigilie cum pro defunctis habarentur. Tertio iterum unda niger erat, quo hoc missa pro defunctis celebrata est. In Vespere autem eiusdem diei vestis alba, pilus rubra fuit, quarto die eiusdem coloris vestitus amici sunt quo pridie vespere, albo eis et coccineo pilo in missa, quae sicut festo finibus impunis ingressi itaque solemniter illa processione in templum d. Martin, cum parvissim antiquis vediis et ordinis amicis presumptuosis, ex anno et serico costitutis, de historia Gedonie, ex qua amici sellarum ordo dicitur originem, Philippo cognomento bono Burghardio Duce primo institutore, in eorum, enim subcellia oī parientesq[ue] propinquij Rosae purpurea costituti resulgebant, recepti sunt, ubi statim Vesperim prece decantari coepit sunt a Cantoribus Cesariis in penitulis et transverso super chorii lumina inambulacru confundentibus. Locis Cesarii supremis a dextris erat sub amicorum velamentis embraculo, ex eodem latere q. ordinis domini, sub suis singulis armis et insignibus supra se depicit. A sinistro solus Comes de Reulx coadebat: qualiter vero ordinis officiarum, ante Cesarem a dextris, in inferioribus subcelliis coistabant. Heros a sinistris, infra subcellia inferiora et in medio ponte chorii stabant. Tubicines supremi in festividinis templi inambulacru et circuitu constituerunt. Regina Hungariae Cesario soror cum aliquot gerovit ac nobilioribus pedissequit sunt. In penitulis cameratura a sinistris chorii per transsum, sine cancellis recte cum fabrefactis in hoc ut a populo videtur posset, spectabat oīa. Presidice Austriae cum principe pedemontium sub inambulacru, in quo cantores coistabant, a sinistris Imperatoris stabant. Episcopio ante summum altare in collecto ibidem sedili locis sunt designati. Oratores et legati quotquot aderant ibidem a regione ad sinistra super altero scano coederunt. Vesperis ex festis ceremoniis iam absolutis inter sextam et septimam hora exitum de templo.

Oxfal. I.
 Hoch-Carl.
 Latina Gedonie
 post statio
 Cantorium.

a dextris.

Secunda die, 3 Iunij samarij itum est ad templum manu sub foram.^{10.}
 exitum inter duodecima et primam. Primum predibant subicibus cesarii
 pedites, deinde columbari, tertio feros, quarto officiarii, post eum dominij
 ordinis et cesar, habitu solo rubro, omnibus propter tribus in equis
 erant. Tertium Episcopum abbatem ac reliquias in sacris ministrauerat, qui
 pridie tunc diei sub vesperas processerant, tunc episcopum eodem quo
 supra forent intra basilicam Martinianam parati stabant, prestolantes
 aduentum suorum. Advenienti igitur cum summa alacritate ad salutas
 quas tempore leti accernerent, Denique ingressis omnibus decanis maioris
 sedis, eximius ille dicitur Vorstius, sacrosanctum dominum crucis ligatum,
 cesari osculandum porrexit, quo osculato, mox vero transducere aspergillo
 aqua iustitatem leniter aspergit. His tamen peracto ordinatus eorum
 subeunt, rem audiunt sacram Officium Missae de S. Andrea apto egit
 Georgius Edmundus Episcopus Transitorum. Ad offertorium liricinto aliquo,
 e superiori adiuncta, quae summa imminent altari, inflatio sicut dulcior
 missisq; prius prelubebant. Deinde subicibus atque auxiliis suorum in
 circitu sub testudinibus eorum consistentes accerimur personabant, quibusq;
 oblatione fada, ad summa quisq; locum rediisse. Ad hunc singulos Ordinis
 duos solemnij titulus et cuiusq; recessione nominatim vocatus ibat
 Fransiscus Valesius armorum Rex et primarius ambo selleriis feros, inci-
 piens primi a cesare, deinde ad singulos ordines transiit, que illorum
 arma et insignia supra depicta cum titulo erant, sine praesulatu essent
 sunt absentes. Absentium vero nomine cum ordo sic postulasset, aliis
 quisquam praesentium obtulit. Ad cesarem itaq; primi cum Commissariis, for-
 modo dicit. Sacratissimum excellentissimum potestissimum principem Carolo
 austriaco summa delectuia imperator Romant. semper Augusto, huius
 nomine quinto Hispaniarum et transq; Sicilius Rex, arcidiaconus austriacus
 Dux Burgundie ac Brabantie, Comes flandrie zelandie et Hollandie
 et huius ambo selleriis presos et hoc primus: Hoc ad offertorium.
 (nam hic titulus sub armis cesarii sic erat scriptus) Hoc ubi person-
 ait, exempli sequitur cesar, cum praesulatu assurgunt oboe aperiologis
 capite reverenter inclinant. Cum iam obtulisset, reverens est ad sedem
 suam. Denique sic ordine ad singulos ut quislibet in ea professione vel
 dignior vel antiquior erat ab herc'e progressus est. Absentium vero
 (nisi aberant multo) Gallorum Regis locum supplanuit Maximiliani
 Comes Birvensis nec non et Regis Anglorum. Hic praecepit singulis
 a sede sua, que erat ultima a latere imperatoris, porrexit primus
 ad locum Regis Francie, ubi Regis nomenclatione, a predicto armori
 regie copellatis atque ad oblationem invitatus, imperatore in predibito
 stante Cstabat secundum cesar donis oboe Regum vicarii obtulissent
 cesari reverentiam exhibentes, transiit ad offertorium. Reverens ab
 altari Regis anglie locum occupat, cum mensus ad eum Valesius, celebri
 Regis anglie episcopo filius vocans ad oblationem, atque ad summa modum
 a ceteris quoque praesentibus, absentium dicem praeceptibus in offertorio

fuditatum est locum Regis Poloniæ suppeditat, Comes de Renz, locum palatinus Dux Austriae, locum Ducis Calabriæ, Ducis de Pugniorum, Costabilisq[ue] Castille Comis. locum Dux de Boffin. locum Domini prætorum prefecit Trierdon. Valentinus Comis de Albein, locum Domini Semper, qui et ipse id tempore traxisti aduersa laborabat Valentinus Dux Argesotus atq[ue] ita deinceps. Oblatione facta. Cacellariis magis de ordine et institutione amissis. Veneris sermone gallico dicit eos ad communem nomine Casella. Vocavit atq[ue] ita, absoluto Missæ officio, eodem ordine, de templo ad antlam Casarum, ad apparatum ibidem communem discissum est, atq[ue] a grandio circa Goram quicunq[ue] reditum ad Vigilias pro defunctis servandas, ordine quidam eundem quo ante, missus quod tubicines non processerunt, sed in templo, in desiguate sebi loco Casarum maiestatem ac diuinum conductum ostendebantur. Habitac[us] prorsus idem erat, qm pediti Vespere. Niger Ursus foliis, lugubrisq[ue], quod pro mortuis exequis celebrandis essent. Missæ officium egit Carolus Ep[iscopu]s Wormen. ad offertorium tubicines non sufficiunt. Casorum valosino oddis cibis ad offertorium, modo iuri presentes vix illa defunctis ordinis duos. Casarum itaq[ue] primi aggressus Valosino armum Rex, cum pia illius que supra descripsimus placita epiglota recitasset, atq[ue] ad offertorium vocasset, ardentes coram, de ligno ante summi altare per medium transversum cibis abruptum secum deferendo, ej[us] in manu offertorium porroxit, quoniam Casar acceptum, infra primi ambo immo geroi reddidit, enaque cu[m] cibis procedenter esq[ue] ad altare subsecutus est, oblatosq[ue] et in locum sumum per Valosinum deposito cibis reverberit Casar, atq[ue] castig dñi, solani quidam et dictum est, filiali prolatione vocati, qm presentes adorant. Verus recognitus de manu Regis summi ardentes coram ipsius honoribus, presentes, premita Valosio, in manu ministri altaris obtulerunt, quoniam dominum geroi ardentes, in ligno, vnde defunctorum relocavit. Absentium locum atq[ue] officium, ut in primo sacra uanatio op[er]i presentium aliquo subiunxerit. Siq[ue] vero mortui essent, quoniam ingens erat numerus, nemo pro defunctis oblitus, sed Rex armum recitato militemq[ue] et solemniter expresso cuiusq[ue] mortuorum filio, statim sibi ipse respondit, insignia eius responsum, recessisse, id est mortuus est, coramq[ue] domini ad aram defendo extinximus in locum sumum reposuit. Post offertorium d[omi]ni Nicolaus Graphiarum orationem de omnibus qui in eum ordinem ab initio recepti essent, sermone gallico Sabunt. A meridiis reditum est ad templum ad medium quinque, exitum sub Goram, septima. Habitac[us] sumus erat pallium ex bijs albo et pilosu[rum] peregrinacione scutis prima die. Quarta die reditum est ad sacrum ordinem, mox post Goram nona eodem ordine et vestitu, quo pediti Vespere. Sacrum est de domini una deinceps subitum, cuius officium Ep[iscopu]s Missen. ex Sabaudia peregit. Ad offertorium eundem Casarum progressus, primi geroi, deinde officiarij ordinis. Post, ipsi ordinis dñi postremum Imperator solus oblationem offerens, quia de manu eius immo Princeps Ferdinandus Archidux Austriae ad altare excipiens altaris minister porrexit. Inter eundem vero et redendum tubicines superius lumen et tubis modulans. Peracto fandam sacro produci ab geroib[us]

et officiariorum ordinis ante Casaram quatuordecim viri nobilis, quod ante
stricto ante ipsum preambulat lemiter in cornicem fons militis san-
equitatis auratus erant, inter quos primus transiit Valerius, unus
officiorum erat, atque sic postmodum dies fuit, qui fato viri
ordinis plures bellarii finem imposuit.

De communione aurej bellarii geritent a Casare postridie facta.

Ad hoc Epulum magnificum et presumptissimum Ordinis dominis Casara
maiestas fecit 3^a Januarii in suo hospitio, quod habuit in Cambria
duorum Tertianorum in quo apparundo oes fons amplius ex quo distentij
fure. In culmine certum assatione verna forebant Ollis elixoribus, omni-
coquinarum labora circunquaque ad primas obsecra ac refecta. Nullum non ibi
lantificium ac deliciam genus visum. Consecutum summi in angla et
admodum spaciose aula ad mensam quadrangulam communam cugacem,
singulis intervallo deorum pedum secundis, ex his eodemque in eadem
omnibus latere singulis sua ferula, omnisq; statu servata, prestata sunt
ac servitum a suis eis ministeriis, hoc autem ordinis officiorum.
Casar ipso medio mensa sedet ad latum dextrum ~~de~~ designat,
~~Comes de Reul Comte de Bessin Comte Buren & Dux Arscotis~~
Comes de Piquois, Dux de Bredene, Comes Lalland. Ad sinistram
D. de Tresigny, Comes de Reul, Comes de Bessin, Comes Buren.
e regione huius mensae casarum collocata erat mensa officiorum
ordinis, nomine Cancellarii, Thesaurarii, gratiarum & Regis armori.
Benedictionem mensae Ep[iscop]o Cambraci legit cum Episcopis Tornacum
et Rufe Nissendi. omnes abbatibus quaplibetim. (Ep[iscop]o Traedon
qui tunc non aderat Regina Hungaria, Imperatoris sororum, multissimi
nobilis et generosus heraldas, que Casaram sequabantur amplio admo-
dem et opino imprimit communis, inter eos suos pontificales scilicet
comitatus excepti) Episcopis atque abbatibus predictis alterum
fricuum paratum erat, in quo prandebant. Cum ferula mensa
inserunt, ordine procedebant, primus Turcicus, deinde Coluniferi,
tunc Gorios, postea D. Monfalconensis & D. Joct de Lare econtra
post quos Dux de Alba praecepit ut. sic oratione, postremo nobilis
et reliqui ministri qui ipsa ferula gebabant. Ad ingressum
quos in unam communem Turcicos subsistentes inflatis tubis ad
singulos missis seu ferula ebucinabant. Credenciarum Casaris erat
prior Ordines D. Iacobus Hierosolimitanus in Hispania, qui pincerna
et plibator erat et D. de Molensays prior et progestator
Adfudre sua Cantores Casaris, perpotius ferme variis carmine et
sonori modulantes. Absoluto prandio Ep[iscop]o Cambraci qui prius
cosecravat mensam haec cum reliquo qui in consecratione adfudre
gatius omni potenti Dux egit.

Electione bonorum quoniam in eum auro sollempniter ordinem recipiens
erat, dilata est in Capitulare eius ordinis concilium quod proxime
sequentibus diebus habendum fuerat, ut Casar in votum et
domesticum morbum incidisset. Post ubi ita fuit. molitus capite
habere convenerat ordinis duos fabitazz, rite electione, anno
vollere infra scripti donati sunt, quibus ordinis milites creantur.

Germarij.

- 1 Maximilianus Rex Bohemie sive quondam.
- 2 Albertus Dux Bavariae Princeps et elector Imperij.
- 3 Fredericus Comes a Fuensterberg, Heiligenberg et Weerdeberg.
- 4 Petrus Ernestus Comes Mansfeldius prefector Lutzenburgie.

Belge.

- 1 Maximilianus a Burgundia, Margio Veriensimus, prefector Marchia
Oceani.
- 2 Admiratus ab Egmonta, Tanderorum Princeps, Comes Egmontanus
Baro de Baer Dux a Fremet, Auxi, Armentier.
- 3 Philippus a Lanoij Princeps Gulmonen.
- 4 Philippus a Lalleing, Comes Hochstratang, prefector Gelre.
- 5 Jacobus Comes a Ligny et Fanquenberge, Dux de Wassenae et
Burggravius Leiden.
- 6 Claudius a Vergi Campilius dux, prefector Comitatus Superioris
Burgundie.
- 7 Joachimus dux de Rijde somelier de corps
- 8 Joannes a Lignos Comes ab Areuberg, dux de Barbanto, prefector
Perissie et Transilvanie.
- 9 Joachim a Lanoij D. de Molenaix, procurator et procurator Cas. Ma
- 10 Petrus a Werxino Seneschalus Hanoniensis.
- 11 Gontius a Lalleing Dux de Biguicourt, prefector castri Cameracum

Hiscoe.

- 1 Ferdinandus Aluarez a Toledo, Dux Albano, Margio Coria et
Comes de Salua sive.
- 2 Iugis Lopos a Mendoza Dux Infastinij
- 3 Mauricius a Lara Dux de Najara.
- 4 Petrus Ferdinandus de Corduba et Figueroa Comes de Feria.

Itali.

- 1 Emanuel philibertus Dux Sabaudie, Princeps Pedenotum.
- 2 Cosmas de Medicis, Dux Florentie.
- 3 Ottavianus Jamesius Dux Campanie.

36

c. 4294